

Täällä Linnan lauseen alla¹

I

Siinä oli jotakin luvattoman suureellista. Ja niin pidettiin kesäjuhlia edelleen. Suolla leijaili kevyt, valkoinen sumu. Hän näkyi arastelevan jopa tätäkin tietä. Että mitä ne nyt sillä oikein tekisivät. Ja siitä tehtäisiin oikein paperi, joka pitäisi hänen kuolemaansa asti. Tukevan ruumiin kahden puolen roikkuivat veltot kädet ilmaisten asennollaan tarpeettomuuttaan. Vasta naisasia herätti kansan vuosisatojen unesta. Puhe jatkui. Sahdin aikoihin sitten illalla olisi mukava esitellä tärkeitä asioita. Hän meni saliin. Se johtui aivan alkeellisesta inhimillisestä kateuden ja ahneuden tunteesta. Se laskeutui niin kuin kuuntelemaan noiden ihmisten onnea! Ei suinkaan persona ja ahneena, vaan harkitusti, kauan eri mahdollisuuksia punnitien ja sitten tarttuen palaan aivan sormen päällä, joilla se vietiin suuhun. Tappas edes ukkonen senkin helvetin kenopään. Mutta poika saattoi seurusteluaihana aivan huolettomasti poiketa mihin aittaan tahansa. Se oli niin tunnettu että sillä oli nimikin. Siellä vihtojen ja taikinakaukaloiden takana oli piilossa kuokka ja lapio. Ja vähitellen se syveni ja puhdistui, kunnes sitten eteen tuli kivikko. Torpparin aurinko valaisi yön. Hän oli jotenkin niin kuin Jumalasta seuraava. Siitä jouduttiin yhä katkerampaan sananvaihtoon. Mahtoiko hän olla aarteensintäpuuhissa?

II

Näkyi vähän punertavaa valoa ja tuntui käsittämätön tuska ruumiissa. Puhdas tupa tuoksui raikkaalta. Iho kellastui ja ruumis hikoili kylmää hikeä. Monia vaatekappaleita näkyi myös. Mikä oli aivan väärä kuva. Joskus hän otti taskustaan paperia ja kynän. Ei rovastia vaan omaa vihaansa. Kasvoilla oli monien vaihtelevien ilmeiden liike. Sen ympärillä kasvoi pari pihlajaa ja porraspielessä oli sireenejä. Mutta ne kiihuivat elottomina. Ei täällä mitään tapahdu. Mies kääntyi ja lähti eikä enää katsonut taakseen. Äite poraa kammarissa.

III

Kajeassa aamussa erotti jo sen ääniä, kärryjen lonksahteluja ja huutoja. Kuihtuneen kurkun kohonnutta aataminomenaa pitkin käveli suuri täi. Semmosia kukkasellisia lautasiakin, joita huudettiin huutokaupasta. Nyt oltiin sota-väkeä. Siinä asiassa valehtelivat niin isä kuin pojatkin. Sitten hän alkoi hiljaa nyyhkyttää ja palasi takaisin kamariin. Perheitä kerääntyi jonnekin nurkkien pimentoon viettämään yhdessä viimeisiä tunteja. Se kuorma oli kaikkein mukavin, jossa oli keinutuoli. Pää humisi ja korvat pamahtivat välillä soimaan. Niukkoja lumia leijaili jäätyneeseen pihamaahan. Oikeastaan ne olivat ainoa lohtu mitä heillä oli. Olemmeko tulleet ajatelleeksi pääskystemme isänmaanrakkautta? Eteen ilmestyi jälleen mustaa, liikkumatonta ja mahtavasti autiota. Mutta nenänalusta oli märkä niin kuin ennenkin. Niius tapahtui aivan vaistomaisesti, tyttömäisenä kunnioituksen osoituksena. Mistä se alkoi, sitä ei kukaan tiennyt. Sen takana käytiin sitten viimeinen hiljainen kamppailu. Hirttonuora ei ole liikaa. Meitillä ei ole muuta. Matalalta paistava kevätilan aurinko kultasi kasarmit ja niiden ympäristön. Silmistä katsoi joku kaukainen tuntematon ihminen. Kun hiljaisuus alkoi tuntua oudoksuttavalta, sanoi joku jotakin. Mutta on päästävä itse pahan juureen. Enkä minä osaa elää ilman teittä. Sika haettiin. He saivat tuljuttaa häntä kauan valveille huomatakseen, ettei hän ollut nukkunutkaan.

ja äänen tyyni pehmeys vaikuttivat kunnioitusta herättävästi. Tahriintuu ja on niin kalliskin. Se on henkimaailma erikseen. Niin, niin. Päivä on tehnyt kierroksensa. Usein hänen katseessaan oli sammunut ja harhaileva ilme. Ojissa kasvoi pajupensaita ja nurmi oli vanhaa. Ja tuleeko yleensä? Titteriteijaa perhoset leijaa...kaunis on kesältä. Sitä taustaa vasten hänen nykyinen olonsa ja elämänsä tuntui tehneen huikean kaaren. Oikein. Siallekin on totta vain hänen kärsänsä ala. Sankariaika oli todellakin ohi, sillä häpeämättä mies saattoi kumartua lehmän alle ja vedellä maitoa utareista. Sillä niillä väreili hymy, hieman surumielinen, mutta hymy kuitenkin. Se tuntui suorastaan lievänä hermo-kouristuksensa. Ja mitä hän oli pettänyt? Kokous ei jäänyt ainoaksi. Hoitajaankin oli tarttunut ”ajan henki”. Tämä käveli edestakaisin ja teki järjettömiä kysymyksiä tapahtumasta. Pari kolme ruumistakin oli tehty. On sen verran tiedettä, että saadaan autot ja tankit. Avoimesta ikkunasta tunkeutui kesäinen varhaisilta sisään. Ei kai vain hän joudu mihinkään.

Viite

1. Tässä nootissa kerrotaan näiden proosarunojen metodi, lähde ja johtoaatus. Joten jos lukija haluaa ensin lukea runot ja kenties itse yrittää pohtia, mistä näissä teksteissä oikein on kyse, kannattanee jättää nootti viimeiseksi.

Ystävien kesken syntyi idea, että kirjoitettaisiin proosarunoja käyttäen materiaalina suomalaista proosaa. Aluksi tarkoituksena oli luoda uusi ”omääninen runoilija” tästä kierrätetystä lainatavarasta. Oli tarkoitus kokeilla, saisiko hieman vanhemman ja vakiintuneen kotimaisen proosan lauseista aikaan ”äänen”, jolla olisi riittävästi uskottavuutta. Tästä kuitenkin luovuttiin ja sen sijaan eri ihmiset tekivät omia proosarunojaan itse valitsemistaan lähteistä.

Tämän proosarunotrilogian kirjoittaja päätti tarttua todelliseen monumenttiin, Väinö Linnan suurromaanisiin *Täällä Pohjantähden alla*. Valintaa ohjasi kirjallisen ja kielellisen identiteetin pohdinta: Linna on joskus ollut minulle hyvin tärkeä kirjailija, mutta onko hän sitä enää? Ja jos on, niin kenelle? Kuka olen, kun asemoin itseni historiallisen eepoksen lukijaksi? Miten kirjoittajana suhtautua lauseisiin, jotka toisaalta ovat vain materiaalia kuten maali maalarille tai kivi kuvanveistäjälle, mutta toisaalta hiekanmuruja ja sementinkiteitä, joista on valettu kansallisen identiteettimme perustukset?

Näiden kysymysten innoittamana valikoin Linnan 1500-sivuisesta romaanista lauseita, joista sitten työstin proosarunoja, yhden peritilogian osa. Valintaa ja järjestämistä ohjaavana ajatuksena oli pyrkimys tavoittaa jotakin ”eeppeistä tuntemuksista” (suuruus, kohtalonyhteys, alku ja loppu jne.) runon keinoin. Siinä missä pitkässä proosassa nuo merkitykset syntyvät toisiinsa kytkeytyvien tapahtumien suhteista, siinä ne runossa syntyvät irrallisten lauseiden suhteista. Tai tämä ainakin oli hypoteesina, jota kirjoittaessani tahdoin koetella. Huomasin myös ettei Linnan proosan pilkkominen ja uudelleen järjestäminen ”runoiksi” suinkaan vain dekonstruoi psykologisen realismin lähtöoletuksia, vaan myös vahvistaa niitä. Linnan suuruus nimenomaan eepikkona tulee entistä paremmin esiin, kun hänen lauseensa saavat tulla toimeen ilman niiden ”oikeaa” kontekstia. Kokeilu tuotti siis monia hedelmiä. Näkyvät tulokset ovat tässä.

**”O suas sinä suruine
Suomen maa / Cadz etei
sinun käi cuin Sodoman.”**

Maskun Hemminki (1605)